

Emlékezetesek maradtak számomra a Budapest-Debrecen közötti oda-vissza vonatutak, amikor is csapatostul vonultunk le a Papp Ferenc szervezte legendás Orosz-nyelvi konferenciákra, és ahol végig folyt az eszmecsere tudományról, az élet dolgairól, és általában a világról. Ezek egyikén tette föl neki egy fiatalabb kollega a kérdést: „Gyuri, hogy lehet az, hogy a malenkij-robot tapasztalat nem hogy eltávolított az orosz nyelvtől, hanem annak egyik prófétájává tett?” És akkor bölcsen csak annyit szolt: „Az orosz nyelv szépsége és gazdagsága segített a túléléshez, az orosz mentalitás megértéséhez. Ezt az ismeretet vétek lenne nem továbbadni”. Gyuri ezért sokat tett.

Köszönet érte valamennyiünk nevében.

Hidasi Judit

Bassola Péter

Elhunyt Hell György, a tudós és tanár¹

2020. július 24-én gazdag életművet hátrahagyva életének 99. évében elhunyt Hell György.

Abban a szerencsében volt részem, hogy még az 1960-as évek végén megismerhettem. A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Nyelvi Szakosztályának rendezvényein rendszeresen találkoztam Vele. Találkozásaink tovább gyarapodtak azáltal is, hogy 1975-ben feleségem a BME Nyelvi Intézetében kapott állást, ahol Hell György 1969-től egészen nyugdíjba vonulásáig (1984) dolgozott.

A jó nyelvészeti alapképzésre építve (orosz, német és magyar szakos diploma) műszaki és számítógépes ismereteivel új szakterületeket fejlesztett tovább; többek között a BME Nyelvi Intézetében az újonnan berendezett nyelvi laboratóriumot vezette, az intézet *Folia Practico-Linguistica* című folyóiratát hosszú évekig szerkesztette, amely az intézet oktatóinak is lehetőséget nyújtott alkalmazott nyelvészeti cikkeik megjelentetésére.

Nyitott és befogadó volt az új tudományterületekkel szemben. Nagyon korán, talán már a 70-es években fordult érdeklődése a számítógépes nyelvészet felé. Kandidátusi disszertációjában a nyelvi statisztikával foglalkozott. Jelen lehettem a kandidátusi disszertációjának munkahelyi védésén, amelyen élénk és építő vita folyt a szerző és az opponensek között.

Kapcsolatunk újabb lendületet kapott, amikor Hell György mint nyugdíjas kezdett dolgozni a germanisztikai felsőoktatásban. Német nyelvészetet tanított előbb 1992-től a székesfehérvári Kodolányi János Főiskolán, majd 1995-től a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, amikor néhány évig én is ott voltam vendégtanár. Így Piliscsabán rendszeresen találkoztunk, beszélgettünk. A szakmai beszélgetések során sok újat tanultam Tőle. Mindkét intézményben bővítette a germa-

¹ Köszönetemet fejezem ki Hell Évának azért, hogy szakmai életrajzát rendelkezésemre bocsájtotta és további információkkal látott el.

nisztikai szakkönyvek körét; tankönyvet írt, szöveggyűjteményt adott ki, előbb fonetika és fonológia témában, majd széles szakmai területet felölelve *Bevezetés a germanisztikai nyelvészetbe* címmel.

A 70-es évek végétől kezdtem foglalkozni a főnévi szerkezetek kérdésével – német–magyar összehasonlításban. Ez a nyelvészeti terület nem tartozott a kutatási témái közé, mégis szívesen meghallgatott, megjegyzéseivel és hozzászólásaival továbbgondolkodásra sarkallt.

Hell György rendszeres részvevője volt a doktori és akadémiai disszertációk védésének. Nagy megtiszteltetésnek éreztem, hogy jóval túl a 80. életévén 2008-ban eljött az én akadémiai disszertációm nyilvános vitájára, és jelenlétével, biztató kisugárzásával erőt adott a vitában.

Óráin nem vettem részt, de tudom, hogy a diákjait is szuggesztíven és nyugodt kedvességgel tanította. Szenvedélyes tudásszomja és tudományos kutatásai fiatalabb kollégáit és diákjait egyaránt motiválták.

Az elmúlt években vagy a lakásához közeli kávézóban vagy a lakásán találkoztunk, szakmai témákról és régi történetekről beszélgettünk. Egyik alkalommal – talán éppen a pályakezdésről volt szó – megkérdeztem Tőle, „Gyurka Bátyám, a Te pályád hogyan indult?” „Hát az nem volt szokásos indulás. Öt évet a Szovjetunióban, konkrétan Ukrajnában voltam ’malenkij robot’-on és ott szénbányában dolgoztam.” Máskor is szóba került ez a téma; egyszer elmondta, hogy az első 2–3 évben semmi információt nem kaptak arról, hogy mikor engedik őket haza. Később nagyobb mozgásterük lett a bányán kívül is. Ebben az időben újságból és a helyi lakossággal kialakult kapcsolatok segítségével elkezdett oroszul tanulni. Az újság kettős segítséget nyújtott, egyrészt a nyelvet tanulta, másrészt leste-figyelte, mit lehet megtudni a politikáról és főleg a saját és sorstársai helyzetéről. Valahol rábukkant egy sajtócikkre, amely arról tájékoztattott, hogy a ’malenkij robot’-on lévő személyek öt év után hazamehetnek. De erről további információt még a következő években sem tudott szerezni.

Egy másik alkalommal elmesélte, hogy egy hasonló korú fiatalemberrel beszélgetett, aki a beszélgetés végén megkérdezte Tőle: „Te ismerted a szüleidet?” „Igen” – volt a válasz. De nem értette a kérdés háttérét. Más fiatalember is feltették ezt a kérdést. Csak később tudta meg, hogy ezek a fiatalok az 1932–33-as évek éhínségének – a holodomornak – a túlélői voltak.

Hell György sokaknak segített jó szóval, biztatással, szakmai konzultációkkal. Minden Vele folytatott beszélgetés élmény volt a beszélgető partner számára, pozitív személyisége megerősítést és lendületet adott. Ő maga sohasem panaszkodott, a hányattatásait magába rejtette. Ezzel a habitusával példát mutatott az ifjabb nemzedékeknek.

Órizzük mosolygós arcát és derűs, kiegyensúlyozott egyénisége emlékét.

Isten Veled, Gyurka Bátyám!

Bassola Péter